

Språkfrågor i urval

Sniper Alley och safe haven

Det oroliga läget i vissa delar av världen har gett upphov till en del nya ord och uttryck. De trupper som på engelska heter *peace making forces* kallas på svenska **fredsskapande trupper**. En något annan typ av trupper är de **fredsframvingande** strykorna (på engelska *peace enforcing* eller *peace imposing forces*). I det krigshärjade Sarajevo finns något som på engelska kallas *Sniper Alley*. Den rekommenderade svenska motsvarigheten är **Krypskyttarnas gränd**. För ett sådant område som kallas *safe haven* rekommenderas **skyddad zon** (någon gång också **säker zon**).

Genus för initialförkortningar

Det finns några huvudregler för vilket genus en initialförkortning får. Den allmänna principen är att det oförkortade uttrycket avgör om förkortningen blir ett t-ord eller ett n-ord, t.ex. en PC (personal computer; persondator), en TV (television-apparat), en bh (bysthållare), en mc (motorcykel).

Organisationers namn är oftast t-ord: det brittiska BBC, SAS är skandinaviskt.

Ordet PM (promemoria) kan vara både n-ord och t-ord (en eller ett PM).

Täckt bilplats

Om man inte har ett garage för sin bil kan man i stället konstruera ett tak på stolpar som skyddar bilen mot regn och snö. Detta tak heter på finska *autokatos*. Den svenska motsvarigheten är **täckt bilplats**. I synnerhet i Sverige används ofta det engelska **carport** om en bilplats som är avsedd för en eller två bilar (gäller bara enfamiljshus). **Täckt bilparkering** kan ses som ett överbegrepp till dessa båda. Täckt bilparkering kan finnas t.ex. på gården till ett flervåningshus eller vid ett köpcentrum.

Brevmärke

Inför julen är det aktuellt med en övergripande term för de märken utan valör som klistras bedvid frimärket på vykort eller som används för att sluta kuvert. Märket säljs ofta för välgörande ändamål och är då försett med ett motiv i anslutning till välgörenhetsorganisationen eller ett aktuellt tema.

På finska används termen *kirjeensuljinmerkki* och de svenska motsvarigheterna *brevslutarmärke* eller *brevslutare* förekommer därför hos oss. Dessa termer är inte etablerade över hela det svenska språkområdet. Tidigare har termen *julmärke* förekommit i Finland. Julmärke rekommenderas inte, dels därför att posten saluför sina egna frimärken med julmotiv som julmärken, så att skillnaden mellan julfrimärke och annat julmärke inte är entydig, dels därför att julen bara är ett aktuellt tema för märkena.

Brevmärke är den term som verkar vara etablerad i Sverige. Termen används bl.a. i Nordisk Posttidskrift. Med ett brevmärke avses ett märke som klistras på vykort och kuvert. Motivet kan vara allt från favoritkatt, barn och villa till reklam för firmor, men också presidenten eller jultomten.

Direktnummer och anknyningsnummer

Den snabba utvecklingen inom teletekniken har resulterat i att vi nästan dagligen möter ord som har med teleteknik att göra. I synnerhet finskans *ohivalintanumero* och *alanumero* vållar ofta problem. *Ohivalintanumero* heter på svenska **direktnummer** eller **direktvalsnummer**. Direktnumret är ett telfonnummer med vars hjälp anrop från telefonnätet styrs till anknyningen utan telefonistens medverkan. Med direktnumret kan man ringa direkt till en person utan att först ringa växel. Direktnumret består av växelnumret plus anknyningsnummer.

Alanumero motsvaras av **anknyningsnummer** på svenska. Anknyningsnumret är den sif-

ferserie som identifierar den individuella anknytningen i en automatisk växel.

Presidentkandidat NNs popularitet

I dessa presidentvalstider kan vi då och då i tidningarna se uttryck som "Ahtisaaris understöd". Denna typ av genitivfras missuppfattas dock lätt eftersom genetiven i svenskan oftast har subjektiv betydelse. Vad skribenten här vill säga är förstås inte vilket understöd Ahtisaari ger någon annan. Hela användningen av (under)stöd i detta sammanhang tycks vara främmande för sverigesvenskt språkbruk. En fras som "centerpartiets stöd" kan dessutom uppfattas som det partistöd centerpartiet åtnjuter. Men hur skall vi då uttrycka oss då vi vill framhålla en presidentkandidats eller ett partis popularitet?

I Sverige använder man sig sparsamt av ordet "stöd" då det gäller opinionsmätningar. Man talar i stället t.ex. om att "folkpartiet har x procent av väljarkåren", "x procent av väljarna skulle i dag rösta på moderaterna", "socialdemokraterna har ökat med x procentenheter och ligger nu på y procent", "centern noterar hela x procent" etc. Ifall ordet "stöd" över huvud taget förekommer gör det det i en annan typ av konstruktioner. Man kan exempelvis säga att "presidentkandidat NN får stöd av 12 procent av väljarna" eller att han "har ett väljarstöd på 12 procent". Dessutom kan man använda verbet **stödja**: "25 procent av väljarna **stödjer** i dag socialdemokraterna". Förutom dessa formuleringar kan man dessutom tala om "x-partiets **popularitet** bland väljarna".

Besökskort

På alla större företag får tillfälliga besökare ett s.k. *visitors card* fäst på tröjan eller rockslaget. På kortet står t.ex. besökarens namn, eller ett nummer. Kortet kallas **besökskort** eller **gästkort** på svenska.

EG och EU

I och med att Maastrichtfördraget har trätt i kraft har också den nya **Europeiska unionen** (EU) blivit verklighet. I fördraget används emellertid också begreppet **Europeiska gemenskapen**, och ingen tycks i dagens läge veta med säkerhet när man skall tala om EU och när man eventuellt fortfarande borde tala om EG. "Despite of the millions of words spilled in creating it, nobody in Brussels had an answer for what the everyday name should be", skriver t.ex. *Time*. I praktiken tycks det emellertid vara så att EG i den nya skepnaden nu kallas EU. Också de tidigare EG-organen blir förmodligen på svenska EU-organ.

Vi återkommer när läget har klarnat.

Den offentliga makten och det allmänna

Uttrycket *julkinen valta* på finska används i två betydelser: dels om den makt som utövas av bl.a. statliga och kommunala makthavare, dels om de beslutande organ och verkställande myndigheter m.m. som utövar denna makt. Den senare betydelsen har *julkinen valta* t.ex. i uttryck som "jul-kisen vallan on edistettävä työllisyyttä".

På svenska används **offentlig makt** (eller **den offentliga makten**) i den förra betydelsen, medan *julkinen valta* i den senare betydelsen motsvaras av **det allmänna** eller i vissa fall **samhället** eller **myndigheterna**.

Ett belysande exempel ger oss några meningar ur den svenska regeringsformen:

*All offentlig makt i Sverige utgår från folket.
Den offentliga makten utövas under lagarna.
Den offentliga makten skall utövas med respekt
för alla människors lika värde...
Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga
rätten till arbete...
Det allmänna skall tillförsäkra män och kvinnor
lika rättigheter...*